

כיבוש העי

דוגמה לשיטת לחימה של ישראל בעת הקדומה

מתיאור המערכה לכיבוש העי עולה בבירור שעקרונות המלחמה של יהושע לא היו הברקות רגעיות, אלא יישום של תורת מלחמה יסודית ושיטתית שהייתה מוטמעת במנהיגות הישראלית וכנראה הועברה מדור לדור

של הצבא הישראלי הקדום. עם זאת אזכיר קרבות אחרים שגם בהם באים לידי ביטוי המוטיבים שמוזכרים במאמר הזה.

תיאור קרב העי⁴

העי הייתה עיר מבוצרת⁵ ששכנה על הדרך העולה מיריחו לשכם, ומכאן חשיבותה וההכרח לכבושה. ליהושע לא היו אמצעים להבקעת ביצוריה, וכן לא היו לו רצון או זמן להטיל עליה מצור ממושך. לכן כדי לכבוש אותה נדרש תמרון מתוחכם שיחשוף את נקודות התורפה של הגנתה ויאפשר את כיבושה בחטף.

במסגרת ההכנות לקרב שלח יהושע מרגלים כדי לקבל מידע על מבנה העיר ועל חוזקה. רק לאחר שקיבל את הנתונים האלה החל יהושע לגבש תוכנית פעולה מקורית. וכך התנהל הקרב על פי אותה התוכנית:

בשלב הראשון תקף כוח קטן יחסית (כ-3,000 חיילים)⁶ את החומות, ואילו יהושע בחן בקפידה את הטקטיקה של יריבו. בתחילת הקרב עמדו מגיני העיר על החומות ונלחמו מהן. לאחר זמן מה הם פרצו לפתע משער העיר והיכו בתוקפים. לאחר שהרגו כמה מהתוקפים (כשלושה תריסרים) נסוגו המגינים בחזרה למתחם המבוצר ונעלו את השער.⁷ במשך כל זמן התקיפה נשאר שער העיר פתוח (כדי שחיילי העי יוכלו לחזור במהירות אל העיר) "וַיַּעֲזְבוּ אֶת הָעִיר פְּתוּחָה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרָיִךְ יִשְׂרָאֵל" (יהושע ח, יז), וכנראה כוח לא משמעותי נותר להגן עליו. הכוח הישראלי שהוכה נסוג לבסיסו.⁸

יהושע בן נון, תחריט עץ של אפרים משה לילין | בקרב לכיבוש העי זכה יהושע בן נון לניצחון מרשים אף שלכאורה סיכוייו לנצח היו קלושים זהו קרב שבו באים לידי ביטוי באופן מרתק אחדים ממאפייני הלחימה המובהקים של הצבא הישראלי הקדום

ושליטה, פרובוקציות, טכניקות לחימה נגד רכב ברזל ולוחמת לילה. את המוטיבים האלה אנחנו לא מוצאים בדרך כלל בקרבותיהם של הצבאות הגדולים, שהעדיפו התנגשות חזיתית וכוחנית מול אויב בעל פרידגמה דומה.

מפאת קוצר היריעה לא אדון במכלול הקרבות המתוארים במקרא, אלא אתרכז בקרב אחד, לכיבוש העי, שבו זכה יהושע בן נון לניצחון מרשים אף שלכאורה סיכוייו לנצח היו קלושים. זהו קרב שבו באים לידי ביטוי באופן מרתק אחדים ממאפייני הלחימה המובהקים

מבוא

אף על פי שמתיאוריו של הסופר המקראי עולה בבירור שעם ישראל הוא אומה לוחמת, הרי שאותו סופר מבקש להקנות לנו תחושה שמדובר בקהילה חלשה הנאבקת על קיומה נגד אויבים חזקים, ושנחלצת בעור שיניה מתבוסות רק בעזרת ניסים אלוהיים.¹ כך בחציית ים סוף, כאשר הים בולע את חיילי פרעה ואת מרכבותיו, וכך בקרב רפידיים, כשבני ישראל מביסים את עמלק כל עוד משה מרים את ידיו ואת מטה אלוהים אל על (שמות יז) וכן הלאה, לאורך כל ההיסטוריה המקראית.

עם זאת, קריאה זהירה מלמדת שישראל לא הייתה אומה נחותה צבאית כלל ועיקר. אף אם הייתה נחותה מיריביה בכל הנוגע למספר הלוחמים, לאימונם ולצידום, היא הייתה עדיפה עליהם מבחינת החשיבה הצבאית: בני ישראל זכו בקרבות לא מעטים הודות למהלכים טקטיים מבריקים שבהם ניצלו יתרונות טופוגרפיים, נקודות תורפה של היריב וחולשות פסיכולוגיות.

לכן אין לראות בלחימת ישראל אוסף של קרבות יחידאיים,² כל קרב לגופו, אלא מכלול של קרבות, שבהם מוטיבים מסוימים חוזרים על עצמם. המוטיבים האלה מלמדים על חשיבה מקורית, על תוקפנות, על אלתור ועל מסורת לחימה שעוברת מדור לדור.³ עם זאת אין מדובר במשטר אימונים ממוסד המכשיר מפקדים ולוחמים בתרגילים ידועים מראש. מדובר במוטיבים כמו פיצול כוחות, פיקוד

סרן (מיל') דוד השביט
מ"פ תובלה

בני ישראל זכו בקרבות לא מעטים הודות למהלכים טקטיים מבריקים שבהם ניצלו יתרונות טופוגרפיים, נקודות תורפה של היריב וחולשות פסיכולוגיות

ברודפים אחריהם. כוח העי נלכד אפוא בין שני כוחות ונקלע גם לנחיתות טקטית וגם לנחיתות מספרית:

"וְאֵלֶּה יִצְאוּ מִן הָעִיר, לִקְרֹאתָם, וַיְהִי לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ, אֱלֹהֵי מִצְרָיִם וְאֱלֹהֵי מִצְרָיִם; וַיִּכּוּ אוֹתָם, עַד בְּלַתִּי הַשָּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד וּפְלִיט" (יהושע ח, כב)

יהושע השמיד את כל הכוח הצבאי של העי ולאחר מכן הרג את כל תושביה - בסך הכול כ-12 אלף איש. מלך העי נתפס חי ונתלה, והעי נשרפה והוחרבה.⁹

בלילה שלפני השלב השני הסתתרו כ-30 אלף חיילים ישראלים בגיא שבין העי לבית-אל. ביום הקרב תקף כוח ישראלי (כנראה מוקטן) את העיר, ושוב, כמו בשלב הראשון, פרצו מגיני העיר החוצה והכו בתוקפים. הכוח הישראלי לא השיב מלחמה, אלא ביים נסיגה מבוהלת ובלתי מאורגנת - כביכול בגלל עוצמת המתקפה הפתאומית. חיילי העי התפתו לרדוף ולהמשיך להכות בישראלים, וכאשר הם כבר היו מרוחקים מהעי, אותת יהושע לכוח האורב. כ-5,000 לוחמים הסתערו ממקום המחבוא שלהם לעבר השער, התגברו על המשמר הקטן והעלו את העיר באש. ובלשון המקרא:

"וַיֵּט יְהוֹשֻׁעַ בְּכִידוֹן אֲשֶׁר בְּיָדוֹ אֶל-הָעִיר. וְהָאוֹרֵב קָם מִהֲרָה מִמְּקוֹמוֹ וַיִּרְוּצוּ, כְּנִטוֹת יָדוֹ, וַיִּבְאוּ הָעִיר, וַיִּלְכְּדוּהָ; וַיִּמְהָרוּ, וַיִּצִיתוּ אֶת הָעִיר בְּאֵשׁ" (יהושע ח, יח).

יתרת הכוח האורב, כ-25 אלף איש, דלקו אחרי הכוח העיקרי של העי שרדף אחרי כוח הפיתיון הישראלי הנסוג. בשלב מסוים אותת יהושע לכוח "הנמלט" לעצור, להסתובב ולהילחם

עקרונות הלחימה של יהושע בכיבוש העי

1. פרובוקציה

פרובוקציה (במובנה הצבאי) היא מהלך שעושה אחד היריבים כדי לגרות את האויב להגיב באופן שיקנה יתרון ליוזם הפרובוקציה. שמירה על חשאיות היא תנאי בסיסי להצלחת פרובוקציה: אסור שהאויב יידע שמתמרנים אותו למצב שלכאורה מקנה לו יתרון, אך למעשה מכניס אותו לעמדת נחיתות. פרובוקציה היא לרוב דרכו של החלש להתמודד נגד החזק. כדי ליוזם פרובוקציה יצירתית יש לחשוב מחוץ לקופסה ולתכנן מהלך יוצא דופן. לכן על יוזם הפרובוקציה להכיר היטב את יכולותיו שלו, את הזירה ואת דפוסי הפעולה של האויב.

בקרב העי מביים יהושע מצג של כוח תוקף חלש ומבולבל, שאותו יכולים מגיני העיר לתקוף ולהביס. בפעם הראשונה נזהרים מגיני העיר, ומיד לאחר התקפה קצרה ומוצלחת מחוץ לחומות הם ממהרים לחזור לעיר. בפעם השנייה הם כבר חדורי ביטחון עצמי בעקבות הצלחתם בקרב הקודם ומוותרים על נקיטת אמצעי זהירות: הם מתפתים לצאת למרדף הרחק מהעי ומוותרים אותה מאחוריהם כמעט ללא הגנה.

2. פיצול כוחות

קרב בעת העתיקה היה לרוב התנגשות חזיתית בין צבאות יריבים בזירה אחת. בדרך כלל לא התרחשו התנגשויות נוספות בזירות משנה. כך, למשל, בקרבות ידועים כמו מרתון (490 לפנה"ס), קרב לאוקטרה (371 לפנה"ס), ארבלה (331 לפנה"ס) או קנאיי (216 לפנה"ס) הצבאות לא התפצלו, גם אם הצבא החלש יותר או הקטן יותר תקף מהאגף או במדורג וזכה כך בניצחון.¹⁰ ההיגיון לכך ברור: ככל שמספר הלוחמים של צד אחד בתא שטח מסוים היה גדול יותר, סיכוייהם לגבור על יריביהם היו גדולים יותר (עקרון ריכוז הכוח). לכן מי שפיצל את כוחותיו, הקטין את מספר לוחמיו בתא השטח האמור - מה שהקטין את סיכוייו לנצח בקרב. במילים אחרות, הנחת העבודה של מצביאי הכוח החזק אמורה הייתה להיות שיריביהם לא יפצלו את כוחותיהם, ולכן אין צורך להתכונן ולהיערך בחזיתות נוספות. ההנחה הזאת יכולה הייתה להיות נקודת

העי עולה באש. תחריט של גוסטב דורה, 1830-1883 | "וַיֵּט יְהוֹשֻׁעַ בְּכִידוֹן אֲשֶׁר בְּיָדוֹ אֶל-הָעִיר. וְהָאוֹרֵב קָם מִהֲרָה מִמְּקוֹמוֹ וַיִּרְוּצוּ, כְּנִטוֹת יָדוֹ, וַיִּבְאוּ הָעִיר, וַיִּלְכְּדוּהָ; וַיִּמְהָרוּ, וַיִּצִיתוּ אֶת הָעִיר בְּאֵשׁ"

מהעיר, הוא אותת לכוח התגבור ליצור מגע עם הרודפים ובמקביל הוא אותת לכוח הפיתיון לעצור ולהילחם גם הוא ברודפים: "וְהָעַם הַנֶּסֶם הַמְדַבֵּר נִהְפֵךְ אֶל הָרֹדֵף. וַיְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל כָּאוּ כִּי לְכַד הָאֲרָב אֶת הָעִיר, וְכִי עָלָה, עָשָׂן הָעִיר; וַיִּשָּׁב, וַיִּכּוּ אֶת אֲנָשֵׁי הָעִיר" (ח, כא).

התזמון הנכון הוא המפתח להצלחה: הכוח האורב לא תקף לפני שכוח העי התרחק דיו ולא יכול היה אפוא לדעת שמשמר השער מותקף. כוח הפיתיון לא עצר מנסיגתו לפני שכוח התגבור תפס את עמדותיו בעורף הרודפים. ניתן להניח שיהושע אותת לכוחותיו בעזרת מגן מבהיק המחזיר את קרני השמש ולא רק בהנפת הכידון.

סביר להניח כי גם בקרבות אחרים השתמשו באמצעים שונים כדי לתקשר בין כוחות המשנה, אולם הסופר המקראי לא ראה לנכון לציין או לרמוז מה היו האמצעים וכיצד השתמשו בהם. לדוגמה, בקרב של דוד נגד קואליציה שכללה את בני עמון ואת ארם סיכמו יואב ואבישי - מפקדי הכוחות - לבוא זה לעזרת זה אם לאחד מהם יהיו קשיים במהלך הלחימה, אולם איננו יודעים כיצד הם תיקשרו ביניהם בזמן אמת. "וַיֹּאמֶר, אִם תִּחְזַק אֲרָם מִמֶּנִּי - וְהִיִּתָה לִי לַיְשׁוּעָה; וְאִם בְּנֵי עַמּוֹן יִחְזְקוּ מִמֶּנִּי, וְהִלַּכְתִּי לְהוֹשִׁיעַ לָךְ" (שמואל ב י, יא).

5. ריגול

המערכה שניהל יהושע לכיבוש העי התבססה

כשהסופר המקראי מספר על ריגול, הוא מתכוון בדרך כלל לאיסוף מודיעין טקטי לפני קרב

ומפקדי הכוח צריכים היו להכיר אותם ולבצע את פקודותיו בנחישות ובמהירות. האמצעים יכולים היו להיות חזותיים ו/או קוליים.

הרודוטוס¹³ מספר, למשל, שלאחר קרב מרתון, שבו הביס צבא אתונה את הצבא הפרסי, הפליגו ספינותיו של המצביא הפרסי דאטיס ממרתון לעבר אתונה. אולם כאשר ספינות הכוח הפרסי חלפו ליד כף סוניון, אותתו להם מהחוף באמצעות מגן מתכת מבריק. המאותתים היו כנראה תומכיו של היפיאס.¹⁴ איננו יודעים מה הייתה משמעות האיתות, אך נראה שבעקבותיו נמנעו הפרסים מלהטיל מצור על אתונה.

במקרא מסופר על מקרים נוספים של איתות מרחוק לפני הקרב או תוך כדי הקרב.¹⁵ בקרב העי חייב היה יהושע לשלוט בשלושה כוחות נפרדים ולתזמן את הפעלתם: ברגע מסוים הוא אותת לכוח האורב שנתר מאחור, כי כוחות העי התרחקו במידה מספקת מהעיר, ובעקבות זאת מיהר הכוח האורב אל שער העיר הפתוח, לפני שהרודפים הספיקו לחזור, השתלט על העיר והעלה אותה באש.

4. טופוגרפיה¹⁶

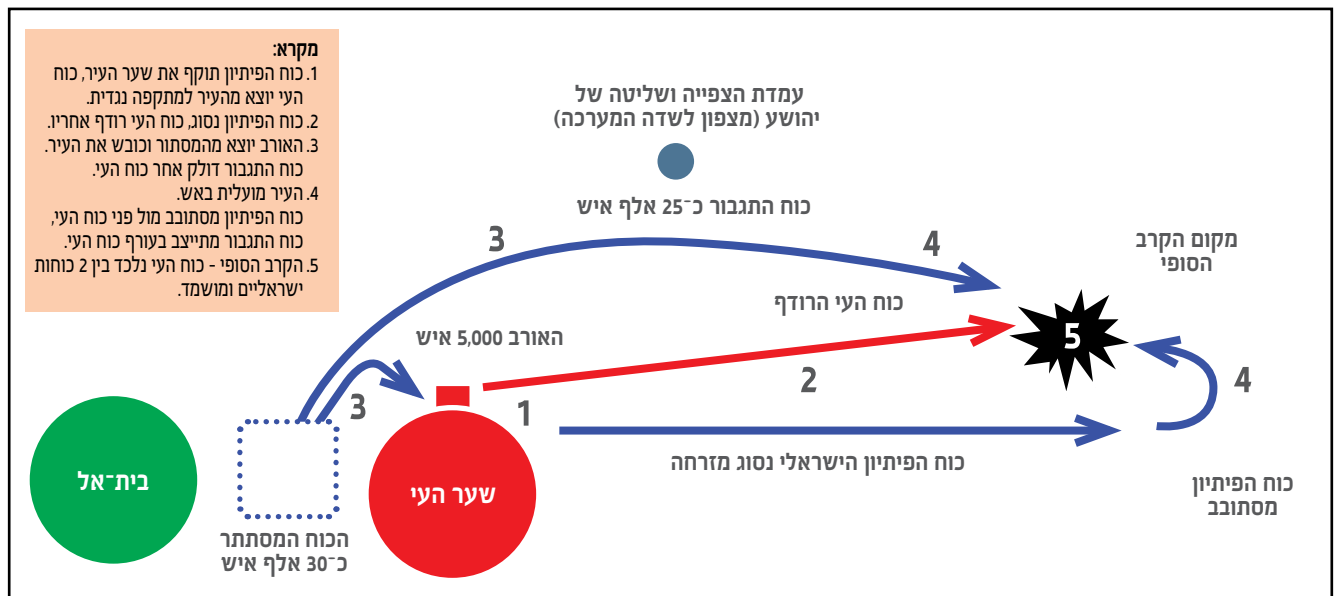
עם פריצת הלוחמים לעיר, החל כוח התגבור לנוע בעקבות כוח הפיתיון הנסוג מפני הכוח של מגיני העי. רק כאשר הבחין יהושע בעשן העולה

תורפה בהיערכות הכוח החזק. הלוחמים הישראלים היו ברוב הקרבות הכוח החלש, ולמרות זאת במקרים מסוימים הם לא נרתעו מלנקוט צעד טקטי נועז של פיצול כוחות כאשר המצביא סבר שחשף נקודת תורפה ושהדבר יקנה לו יתרון. לעיתים נאמר הדבר במפורש ולעיתים ברמז.¹¹

ביום הראשון לקרב העי התברר ליהושע כי כאשר יוצאים לוחמי העי מביצורי העיר לתקוף את הצרים, הם משאירים את שערי העיר פתוחים כדי לאפשר חזרה מהירה של הלוחמים לתוך העיר המוגנת בחומות. במסקנה המתבקשת של יהושע הייתה אפוא כי עליו לפצל את כוחו לשניים: כוח פיתיון, שירחיק את המגינים מהעיר, וכוח אורב שימתין בחשאי עד להתרחקות המגינים מהעיר - ואז יתקוף וילכוד אותה. גם הכוח האורב מפרצל בסופו של דבר לשני תת-כוחות: כוח שפורץ אל תוך העיר ומחריב אותה וכוח שמתגבר את כוח הפיתיון ויחד עימו משמיד את הכוח הצבאי של העי.¹²

3. פיקוד ושליטה

התמרון של יהושע לכיבוש העי הוכיח אפוא כי בניגוד למחשבה הצבאית המקובלת בתקופתו, פיצול כוחות יכול היה להיות יתרון בנסיבות מסוימות. אולם הצלחת התמרון הייתה תלויה בתזמון נכון של פעולת הכוחות הנפרדים. משתמע מכך שליהושע חייבים היו להיות אמצעי תקשורת עם כוח המשנה המרוחק,

מעיד על הכרה טובה של חיל המרכבות ושל שיטות הלחימה שלו, על ניצול התנאים הטופוגרפיים להכשלת הרכב ועל רוח לחימה.²²

סיכום

התדמית שנוצרה ליהודים של עם חלש הנרתע ממלחמה מבוססת קרוב לוודאי על תקופת הגלות הממושכת שבה לא הייתה לו ריבונות, והוא לא יכול היה להחזיק צבא ולהגן על עצמו. בעת העתיקה, בהיותו ריבון בארצו, ועוד לפני כן, בעת שהוא נאבק על השגת הריבונות, הוא היה עם לוחם, וממערכות רבות הוא אף יצא כשידו על העליונה.

ההצלחות האלה נבעו מידע מעמיק של המצביאים הישראלים בתורת המלחמה: איסוף מודיעין מקדים, ניצול הטופוגרפיה, הכרות מעמיקה עם שיטות הלחימה של האויב ועם צידו, שימוש בטכניקות לחימה שהפתיעו את האויב - כמו פיצול כוחות ותקיפה מהמארב - ונקיטת יוזמה תוקפנית. במילים אחרות, מאחר שהצבא הישראלי היה לרוב בנחיתות כמותית הוא השתדל שלא לשחק לידי היריב ולהילחם בו לפי הטקטיקה המקובלת, אלא להפתיע ולשנות את תמונת הקרב מיסודה. המצביא הישראלי הביא בדרך כלל בחשבון את כל נקודות החוזקה והתורפה של יריביו ושלו עצמו ותיכנן לפיהן באופן קפדני תוכנית פעולה שלא השאירה מאומה לידי המקרה.

מתיאור המערכה על העי עולה בבירור שעקרונות המלחמה שיישם יהושע לא היו הברקות רגעיות אלא יישום של תורת מלחמה יסודית ושיטתית שהייתה מוטמעת במנהיגות הישראלית וכנראה הועברה מדור לדור.²³ כל זמן שהחזיקו בתורת המלחמה הזאת, האירה להם ההצלחה פנים.²⁴ התבוסות שנחלו ישראל ויהודה התרחשו רק לאחר שהצבא הפך למקצועני - כנראה בימי דוד ושלמה - ושירתו בו שכירי חרב שהתמודדו בשיטות ובכלי נשק כשל אויביהם.²⁵ בכך שמטו הישראלים את היוזמה מידיהם, התבצרו בעריהם ונאלצו להתמודד שוב ושוב עם מצור שהטיל עליהם האויב. נראה שאמרתו הידועה של המדינאי הצרפתי ז'ורז' קלמנסו (1841-1929) כי "המלחמה היא דבר חשוב מכדי להותירו בידי הגנרלים" הייתה נכונה כבר אז.

ההערות למאמר זה באתר מופיעות "מערכות"

נעלמה דאגה להעלים כל רמז לזהות המרגלים מדפי המקרא.

גם לקראת קרב העי שלח יהושע מרגלים: "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֲנָשִׁים מִיְרִיחוֹ... וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר, עֲלוּ וְרַגְלוּ אֶת הָאָרֶץ; וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּרְגְּלוּ אֶת הָעֵי" (יהושע ז, ב) ובהסתמך על הידיעות שהם מסרו לו הוא תיכנן את המערכה. יש לציין שיהושע היה ער גם לאפשרות שאנשי העי מפעילים מרגלים.¹⁹ בסוף היום הראשון, שבו נחל מפלה, הוא עורך מצגת של תבוסה מוחלטת שכוללת קינה וחיפוש אחר אשמים, אף שמספר אבדותיו לא היה גדול במיוחד: "וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שָׁמַלְתָּיו, וַיַּפֵּל עַל פְּנָיו אֶרֶץ הַלְּפָנִי אֲרוֹן יְהוָה עַד הָעָרֶב - הוּא וְזָקֵנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיַּעֲלוּ עִפְרָן עַל רֹאשׁוֹ" (יהושע ז, ו). הסיבה: לבל יחשדו אנשי העי - אם הם שלחו מרגלים למחנה הישראלי - שמפלת היום הראשון הייתה רק תרגיל הונאה לקראת הקרב שלמחרת.

מתיאור המערכה על העי עולה בבירור שעקרונות המלחמה שיישם יהושע לא היו הברקות רגעיות אלא יישום של תורת מלחמה יסודית ושיטתית שהייתה מוטמעת במנהיגות הישראלית וכנראה הועברה מדור לדור

5. מלחמה ברכב הברזל

אף שבקרב העי לא השתתפו מרכבות, אין להתעלם מקיומו של הגורם הצבאי הזה בלוחמה של העת הקדומה. ניתן להמשיל את רכב הברזל בעולם העתיק²⁰ לשריון של ימינו. הסופר המקראי הטיב לתאר את חוסנו של רכב הברזל: "וַיִּרְשׁ אֶת הָהָר: כִּי לֹא לְהוֹרִישׁ אֶת-יִשְׂבֵּי הָעֵמֶק, כִּי-רָכַב בְּרִזְלֵ לָהֶם" (שופטים א, יט). לכאורה זהו הנשק האולטימטיבי,²¹ אולם מי שמכיר את מגרעותיו ואת נקודות התורפה שלו, יכול להביס את המשתמשים בו. במאמר מוסגר יש לציין כי לאחר שימוש נרחב במרכבות הברזל במצרים ובמסופוטמיה (וגם בכנען) חלה אט-אט ירידה בשימוש במרכבות, וצבאות בבל, יוון ורומא חדלו להשתמש בהן. נראה שהיריבים למדו היטב את נקודות התורפה שלהן ולמדו איך להתגבר עליהן.

ואכן כמה פעמים יצאו הישראלים ממפגשים עם רכב ברזל, וידם הייתה על העליונה. הדבר

על הכרה טובה של השטח. העי שכנה על המדרונות המזרחיים של הרי השומרון, ממזרח לבית-אל. "הַעֵי אֲשֶׁר עִם בֵּית אֲוֹן מִקְדָּם לְבֵית-אֵל" (יהושע ז, ב). המדרונות תלולים ומחורצים בגאיות עמוקים - מה שמאפשר לכוח גדול להסתתר בהם בלי שיתגלה. כך יכול היה הכוח האורב להתחבא בסמוך לעי ובהתרעה קצרה להסתער על העיר ולכובשה. גם כוח התגבור ניצל את הגאיות - כדי להתקדם בחשאי לעבר הכוח המרכזי של העי (שהיה עסוק במרדף אחר כוח הפיתיון).

המורדות התלולים איפשרו הן לכוח הפיתיון והן לכוח הרודף לנוע במהירות מזרחה - אולי אף בריצה - ולעומת זאת אילצו את הכוח המרכזי של העי לנוע באיטיות במעלה המדרון לאחר שהבחין בעשן העולה מהעיר הבושרת ורצה לבוא לעזרה: "וַיִּפְנֹוּ אֲנָשֵׁי הָעֵי אַחֲרֵיהֶם וַיִּרְאוּ, וְהִנֵּה עֹלָה עֹשֵׁן מֵעִיר הַשְּׂמִימָה, וְלֹא הָיָה בָהֶם יָדִים לְנוֹס הִנֵּה וְהִנֵּה" (יהושע ח, כ).

סביר להניח שיהושע התמקם בעמדת שליטה גבוהה מצפון לשדה המערכה, דבר שגם הקנה לו תצפית על זירת ההתרחשויות וגם איפשר למפקדים של כוחות המשנה לצפות בו. מאחר שלשמש יש מסלול דרומי בשמיים, יכול היה יהושע לנצל את מיקומו הצפוני כדי לאותת לכוחות שמדרום לו באמצעות כידונו ומגיניו.

כשהסופר המקראי מספר על ריגול, הוא מתכוון בדרך כלל לאיסוף מודיעין טקטי לפני קרב ולא לקיומו של סוכן בשורות האויב המוסר גם ידיעות אסטרטגיות וגם ידיעות טקטיות, אם כי גם תיאורים כאלה יש במקרא: "וַיִּמְלֹךְ אֲרָם הָיָה נֹלָחַם בַּיִשְׂרָאֵל; וַיִּוָּעַץ אֶל עֲבָדָיו לֵאמֹר, אֵל מְקוֹם פְּלִנִּי אֶלְמִנִּי תַחְנוּנִי, וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, הַשְׂמֵר מֵעֵבֵר הַמְּקוֹם הַזֶּה: כִּי שָׁם, אֲרָם נֹחַתִּים, וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ אִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִזְהִירָה - וַנִּשְׁמַר שָׁם: לֹא אָחַת וְלֹא שְׂתִים. וַיִּסְעַר לֵב מֶלֶךְ אֲרָם עַל הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּקְרָא אֶל עֲבָדָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, הֲלוֹא תַגִּידוּ לִי, מִי מִשְׁלָנוּ אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל" (מלכים ב, ו, ח-יא).

בכמה מקרים מספר המקרא על שליחת מרגלים כדי לאסוף מודיעין לקראת מבצע.¹⁷ במקרים שבהם המבצעים הצבאיים צלחו, נשאו שמות המרגלים חסויים, לא מפני שהסופר המקראי לא הכיר אותם, אלא כי זהו כלל יסוד בעבודת מודיעין צבאי שהיה תקף אז כפי שהוא תקף היום.¹⁸ לכן אין זה מפליא שיד